

Ráno 3. června jsme byli probuzeni střelbou a křikem

HEINRICH GIEBITZ ZE ŽATCE

Jmenuji se Heinrich Giebitz, narodil jsem se 9. 11. 1928 v Žatci. Moje matka se jmenovala Aloisie, můj otec Anton Giebitz. Otec byl zaměstnaný v žateckém pivovaru. Až do 4. třídy jsem chodil v Žatci na základní školu, v roce 1938 do žateckého gymnázia. Později jsem ještě docházel asi jeden a půl roku na doupovské gymnázium. Poté jsem se vrátil do Žatce a asi osm dnů před koncem války jsem byl hospitalizován v nemocnici v Žatci, kde mi byl operován krk. Po svém propuštění z nemocnice jsem byl až do příchodu Rusů doma.

Na předchozí dobu, tedy od roku 1928 až do roku 1938 se vlastně již nemohu upamatovat. Naše ulice, kde jsem bydlel, byla převážně osídlena Němci. Byly zde také tři nebo čtyři české rodiny, se kterými jsme vycházeli dobře. Seděli jsme často, jak je to na předměstí zvykem, přede dveřmi a povídali si. Jestli to byli Němci nebo Češi, to bylo jedno.

Později jsem se dozvěděl, že když chodil můj otec v Žatci do školy, že měl spolužáka, který se jmenoval Alois Haas. Ten převzal později po válce farmu jako národní správce a já jsem u něj pracoval, nebyl jsem tedy v táboře. Moje matka byla ve škole s jakýmsi Karlem Haasem, který byl potom v Žatci dokonce policejním prefektem.

Příliš se na tu dobu již nepamatuji, ale jak bylo řečeno, v podstatě nebyly mezi Němci a Čechy skoro žádné rozdíly do té doby, než zemřel český prezident T. G. Masaryk. Potom se ve vládě začal výrazněji projevovat vliv Edvarda Beneše. V Sudetech získala podporu Sudetoněmecká strana, SdP, nazývaná Henleinova strana. Nevím, zda byla radikálnější více nebo méně, nemohu se k tomu nijak vyjádřit, byl jsem příliš mladý. Ale potom přišli do Žatce, vyslání prezidentem Benešem, Češi, kteří obsadili v úřadech významnější místa. V té době započaly konflikty mezi Němci a Čechy. Když přišel na úřad Němec, seděl tam často Čech, který mluvil pouze česky a neuměl německy. To byl počátek lehčích konfliktů. Po obsazení území Sudet v roce 1938 německou armádou se v podstatě zase všechno uklidnilo a ti Češi, kteří bydleli u nás v Mariánské ulici v Žatci, zůstali a žili zde dál.

S těmi žádné problémy nebyly až do doby, kdy do Žatce přišli Rusové. V podstatě byl klid i nadále, ale 1. a 2. června se Rusové stáhli. Velení převzali Češi, říkalo se, že to byli Svobodovci. Dne 3. června jsme byli probuzeni křikem a výstřely na ulici. Všichni obyvatelé mužského pohlaví od 16 let museli na náměstí. Říkalo se, že si nikdo nic nesmí vzít sebou, že to je pouze shromáždění. Když jsme šli po ulici, bylo všude československé vojsko ozbrojené samopaly a puškami. Dostávali jsme první rány, a to celé

šlo s námi od našeho domova až nahoru na náměstí. Já jsem dostal minimálně 10-15 ran obuškem, rukou a pěstí. V podstatě to nebylo tak hrozné, byl jsem mladý a mohl jsem rychle běžet. Náměstí již bylo plné Němců. Ti se museli postavit do čtverce. V jednom bloku jsem stál také.

Mysleli jsme, že tu bude nějaký proslov, ale potom se najednou od Libočanské branky, kterou jsme přišli nahoru, ozvaly výstřely. Zástupem se šířila informace, že tam byl někdo zastřelen, ale já jsem to neviděl, slyšel jsem jen ty výstřely. Z druhé strany, od nádraží přišel nějaký Němec a ptal se, co to znamená. V tom okamžiku vzal jeden Čech samopal a střelil ho do břicha. Ležel tam na zemi, než přijel druhý na motorce s přívěsem a tohoto zraněného ještě přejezdil. On ještě žil a naříkal, ale dostal nohou kopanec a zůstal nějak viset mezi spoilery. Motorka mu vytáhla, jeden nebo dva metry střev na silnici. Řidič zůstal se svou motorkou stát a skopl to nohou. Zraněný muž se už potom nehýbal.

Najednou zaznělo „abmarsch“ – odchod. Museli jsme pochodovat ve dvou proudech. Jeden šel Nákladní ulicí a druhý Kněžskou branou dolů směrem k řetězovému mostu. Tam dole se potom oba proudy znovu spojily. Pochodovali jsme potom směrem na Postoloprty. Nikdo jsme nevěděli, kam se jde. Dole u železniční trati bylo seřadovací nádraží. Mysleli jsme si, že nás naloží a že nás někde budou deportovat. Někteří byli přesvědčeni o tom, že pojedeme na Sibiř. Ale šlo se dál pěšky, jednou nebo dvakrát jsme se zastavili a já jsem viděl, že tam zase někoho zmlátili, proč, nevím. V Postoloprtech nás dovedli do kasáren. Bylo tam velké množství shromážděných mužů, všichni ze Žatce. My jsme leželi venku na dvoře, od neděle 3. až do 4. června.

Ve dvoře, nalevo od vchodu, byly kasárenské budovy a vpravo zákopy. My jsme si sedli na kraj zákopů¹. Najednou se začalo střílet, nevím proč, nevím ani, zda ty střely šly do lidí nebo ne, nebo zda to byly varovné výstřely. Skočil jsem do příkopu a viděl jsem, že ze země čouhá ruka

Heinrich Giebitz
(archiv Nadační spolek Žatec)

nahoru. Takže v těch zákopech, které byly asi jenom 60 cm hluboké, jsou zakopané mrtvolky. Tak jsem zase velice rychle z toho zákopu vyskočil.

Večer nás hnali do koňských stájí. Já jsem nebyl přímo ve stáji, ale pouze v chodbě, která tam vedla.

Potom najednou v noci zazněly rozkazy: "Aufstehen" vstávat, "Niederlegen" lehnout, a hlídky křičely: "Auf" – nahoru a některé "nieder" – dolů. Z něčeho měly strach, a proto začaly střílet do lidí. Vedle mě byl jeden muž zasažený do kolena. Ležel venku. Já jsem ho znal, byl to stavitel, myslím, že se jmenoval Heinzel. Následující den ho potom zastřelili. Jeho koleno bylo zničené, viděl jsem, jak mu nateklo a jak bylo 20-25 cm silné a všechno plné krve. Potom vojáci ještě několikrát stříleli do davu. Jestli byl ještě někdo zraněný, nevím. To se odehrálo dne 4. června.

4. června jsme leželi stále ještě venku na dvoře, potom nás třídili. Kdo byl členem SA, političtí vedoucí, a tzv. Blockleiter, to je něco jako blokoví vedoucí, a ti kteří byli v NSDAP, byli vytrženi a odvedeni. K tomu musím říci, že tito tzv. političtí vedoucí buněk a uličních bloků z NSDAP byli převážně staří muži. Oni nebyli povoláni do vojska, protože byli příliš staří. Ti v postatě jenom chodili a předávali zprávy rodinám, že jejich syn nebo muž zemřel. To nebyli žádní náckové. Řekl bych: Ubozí lidé. Ti byli vyřazeni a odvedeni.

Přišla příští noc a my jsme byli stále v tom průchodu. 5. června předvedli pět hochů, bylo jim přibližně 13 až 14 let. Říkali, že utekli nebo chtěli utéci. Tak to tvrdili vojáci. Potom se zase říkalo, že ti kluci šli na sousední pozemek a chtěli si nasbírat jablka. Je to možné, ale nevím to přesně. Hlad jsme měli všichni, protože do té doby jsme neměli nic k jídlu. Ti kluci pak byli postaveni ke kasární zdi a vedoucí tábora, jakýsi Marek prohlásil, že každému, kdo nebude poslouchat a kdo nebude dělat to, co je rozkázáno, tak se mu stane to stejné, jako těmto dětem. Byly jim staženy kalhoty a potom byly mláceny. Krev jim tekla po nohách. Za chvíli však přišel jeden důstojník s pěti muži, zaujali palebné postavení, byl vydán rozkaz pal! A začali střílet na těch pět kluků. Dva byli okamžitě mrtví, jeden byl pouze postřelen, kde, to jsme neviděli. Přiběhl ke střelci a prosil ho, že chce k mamince. Další salvou vojáci postřelili i ty zbývající tři. Když bylo po všem, rozkázali vybraným Němcům, aby ty děti odnesli asi pochovali.

Příští den ve čtvrtek bylo řečeno, že se mohou všichni mezi 16 a 18 roky přihlásit. Na kasárním nádvoří byly postavené dva nebo tři stoly a tam sedělo pět nebo šest mužů a každého se ptali, jestli byl u HJ. My jsme řekli, že ano, protože HJ nebyla žádná dobrovolná záležitost, ale povinnost. Znal jsem žatecké Čechy, kteří také byli u HJ. Já jsem byl například v té době u HJ v oddíle č. 18 a tam byl velice příjemný oddílový velitel. Potom mě přeložili do oddílu č. 16 a tam jsem byl jenom dvakrát nebo třikrát, protože se mi tam nelíbilo. Na to mě od policie odvedli za

trest na práci. Hlásili jsme se tedy na kasárenském nádvoří. Ptali se nás, zdali se chceme učit česky. Řekli jsme ano, ono nám také nic jiného nezbývalo. Měli jsme dokonce v roce 1938 celé čtyři týdny vyučování v češtině, než přišla německá okupace.

Nás bylo 39 hochů, to vím přesně. Hlídky nás doslova dokopala do nějaké zadní místnosti, bylo zde už asi 200 mužů. Stáli a nemohli si lehnout, nemohli si ani sednout. Bylo strašné horko a bylo tam pouze jedno malé okno. Bylo to něco podobného asi jako prasečí chlívek. Tam nás nacpali. Ti muži, kteří tam byli, vypadali hrozně. Zakrvácení, zmrzačení, dva nebo tři z nich se zbláznili, jeden se svlékl a prohlašoval, že je balerína a dokonce začal tancovat. Jiní se snažili zpívat píseň: Die Wacht am Rhein, tedy: Hlídky na Rýnu. Vojáci rozkázali, aby byl klid, a pohrozili, že pokud nebude klid, hodí dovnitř ruční granát. Ostatní oba psychicky nemocné muže zmlátili, protože se báli o svůj život. V této místnosti se mohlo jen stát, bylo velmi horko, žádná voda, vůbec nic. Bylo to brutální. Byli jsme tam přes noc. Ráno byli tři nebo čtyři muži mrtví. Zemřeli sami, nebo byli usmrceni těmi, kteří se báli o svůj život? Nebo snad zemřeli na následky zranění? Na vlastní oči jsem viděl muže, jehož tvář byla naprosto zešikmená, jeho čelist byla zlomená, zuby visely ven. Jiný měl hlavu jako jedinou krvavou masu. Vlasy a krev bylo všechno, co zbylo z jeho obličeje. Také brzy zemřel.

V pátek ráno se široká, dvoukřídlová vrata otevřela a nás 39 mladistvých vyvedli ven. Přivedli nás do konírny, kde jsme za pomoci trakařů a vidlí museli čistit konírnu. Bylo tam asi 20 cm koňského hnoje a sláma. Všechno jsme museli vozit tam, kde byly ty zákopy. Částečně přímo do zákopů a částečně na jiné místo a ukládat na jednu hromadu. Když jsme to dělali, viděli jsme, že muži, kteří byli s námi v oné místnosti, byli také vyvedeni. Nevedli je ale

Bývalé kasárny SS v Žatci, dnes Pražská ulice (archiv Nadační spolek Žatec)

přes nádvoří kasáren, ale zadem k nízké budově. Ještě jsme mohli vidět, jak jsou biti a potom padaly výstřely. Jednoho z nich jsem znal, byl to pan Schneider a byl povoláním švec. Byli to starší lidé. O Schneiderovi vím, že byl v Postoloprtech zastřelen. Pokud vím, tak žádný z nich se nevrátil nazpět.

My, kteří jsme vykydali hnůj ve stájích, jsme potom byli třemi nebo čtyřmi ozbrojenými jezdci hnáni do Žatce. Částečně cvalem, částečně pomalu, tu a tam někdo dostal ránu, ale to nebylo to nejhorší. Předtím jsme dostali černou kávu a já dostal první kus chleba. Byla to asi čtvrtka dvoukilového chleba. Pak jsme dorazili v Žatci na Střelnici.

Zde nahoře v sále jsme leželi a potom nás řadili k práci. Měl jsem štěstí, že jsem se dostal k přátelům na drůbeží farmu, kterou převzal Alois Haas, spolužák mého otce. Pracovali jsme tvrdě, částečně jsme také stěhovali nábytek. To, když přijeli noví Češi. Když se jim nelíbil nábytek, museli jsme pro nábytek do jiného domu. Měli jsme dva koně a povoz. Také jsme se museli starat o tyto koně a pracovat na polích, která měl pan Haas. Pracovali jsme těžce, ale dostávali jsme stravu. Když byl pan Haas špatně naladěný, tak jsme ještě dostali kopanec, ale to nebylo tak hrozné. Později přišla jeho paní se synem. Směli jsme si s nimi dokonce někdy i sednout k jednomu stolu, pokud byl ovšem hospodář dobře naladěný. Trvalo to až do začátku února.

Začátkem února nás zavedli do bývalých SS kasáren². Zde již byl můj otec. Říkalo se, že odtud bude vypraven transport do Německa. Odvedli nás k hospodě „U Žáby, která byla blízko plynárny. Zde jsme byli znovu podrobeni osobní prohlídce. Neměl jsem nic kromě toho, co jsem měl na sobě a starého chlebníku, ve kterém byla jedna stará košile, kalhoty a pár bot. To jsem dostal od pana Haase jako pracovní oblečení. Odvedli nás k nádraží, kde nás naložili do dobytčích vagónů. Trvalo to asi hodinu. Náhle zde nebyl žádný Čech, jenom ruské vojsko. Museli jsme vystoupit a stáli jsme na nádraží. Nikdo nevěděl, co se děje, nikdo se o nás nestaral. Byli jsme volní a nevěděli jsme, kam máme jít, takže jsme se vrátili zpátky do kasáren.

V kasárnách jsme byli až do 15. nebo 16. února. Potom jsme šli znovu na nádraží. Opět jsme byli naloženi a přes Furth im Wald transportováni do Bavorska. Můj otec s námi nemohl odjet, protože byl mezitím odeslán do Kladna do dolů na práci. Otec byl válečným invalidou z první světové války a měl ztuhlou ruku. Jeho ruka mu díky těžké práci, ke které byl přidělený, natekla. Byl tedy propuštěn

do Žatce, dostal dokumenty a musel se v Žatci hlásit na národním výboru. Zde bylo zjištěno, že jej dokumenty opravňují k tomu, aby se vrátil zpět do svého bytu. Ale byt byl již obsazen. Když to otec zjistil, sdělil to na MNV, odkud ho poslali do kasáren.

Má matka byla přidělena na venkov na zemědělskou práci, na jaké vesnici nevím. Přišla nazpět do Žatce a ubytovala se nedaleko plovárny na Mlýnském příkopě do pracovních domovů, které byly součástí ženského tábora, a pracovala v zahradnictví. Jako rodina jsme se všichni sešli až 14. nebo 15. února na nádraží, odkud jsme byli deportováni do Bavorska.

Pamatuji se na to, že rodina Wittmannova, která bydlela přímo naproti nám a dále asi tři domy od nás rodina Masných, kteří měli mandl na prádlo, zůstali a dále provozovali svůj obchod. Pan Wittman byl důchodce, který, pokud vím, neměl s nikým žádné konflikty. Jeden člověk, to ale nebyl Čech, ale byl to komunista, musel tři nebo čtyři dny večer zapalovat plynové lucerny a ráno je zase zhasnul. To byl jeho trest. Později na to nějak bylo zapomenuto. Je možné, že to potom zautomatizovali. V každém případě byl takto potrestán. Připomínám, že to byl německý komunista. Ten tam žil také dál, dostal dokonce práci v továrně na dráty a drátoval lana. Prakticky se mu nic nestalo.

Čechům, kteří tam po roce 1938 dobrovolně zůstali, se nic nestalo. Někteří ale odešli dobrovolně a jiní byli vyhoštěni. Ale myslím, že většina z nich šla dobrovolně. Týkalo se to většinou Čechů ze Žatce, kteří se tam narodili a měli české ženy, tehdy to byl protektorát.

Měl jsem dědečka, který žil v Újezdu u Přeštic, za Plzní. Byl to jediný Němec v celé vesnici. Byli jsme jednou u něho na návštěvě. Měl včely a zahradu a uměl plynule česky. Jeho druhá manželka byla Češka. U nich nebyl s Čechy vůbec žádný problém. Ale v roce 1945, a na to mohu přísahat, to mi vyprávěla jedna známá, která bydlela v Čisté, kde měla hospodu, ho pověsili, protože byl jediný Němec. I když tam přes celou dobu třetí říše nebyly naprosto žádné problémy. Chodil s Čechy na lov a večer spolu seděli v hospodě. Řekl bych, že mezi Čechy a Němci nebylo skoro žádné napětí, jak v protektorátu, tak i u nás doma. Pan Dr. Neff, myslím, že to byl český Žid, provozoval svoji lékařskou praxi dál a pan Dr. Feigl, to byl český dětský lékař, také český Žid, dále praktikoval v Žatci. Oba tito lékaři, kdykoliv přišli také v noci, když je někdo potřeboval. Byli příjemní, přátelštější a zdvořilejší než němečtí lékaři, kteří tam byli. Problémy s Čechy jsme neměli ani v naší ulici.

POZNÁMKY

1. Jednalo se údajně o tzv. obranné příkopy proti střepinám střel. Ovšem podle výpovědí Marka a Zelenky se jednalo o protitankové příkopy, které byly pět metrů široké a šest metrů hluboké. To znamená, že byly již 3. června ve výši pěti metrů zaházeny.

2. Bývalé kasárny SS jednotek v Žatci byly nyní používány jako internační tábor pro Němce.